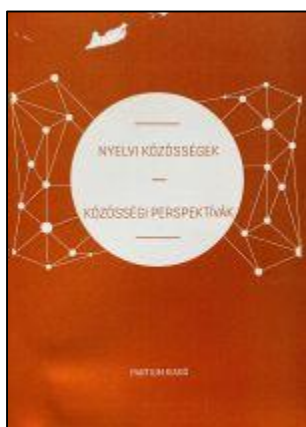

Magyari Sára – Bartha Krisztina (szerk.)

Nyelvi közösségek – közösségi perspektívák (Crisan Greta)

PARTIUM KIADÓ. NAGYVÁRAD. 2019. 234 OLDAL

Tanulmánykötet a nyelv közösségi perspektíváiról

A *Nyelvi közösségek – közösségi perspektívák* című kötet a nagyvárad Partiumi Keresztény Egyetem Bölcsészettudományi Kara Magyar Nyelv- és Irodalomtudományi Tanszéke által 2019-ben szervezett *A nyelv közösségi perspektívái* című, a kisebbségi nyelvhasználat témakörére épülő konferencián bemutatott tanulmányok összessége. A találkozó, illetve a kötet egy 2013-ban indult konferenciasorozat és az előadásokból szerkesztett kötetek negyedik tagja. A könyv az előszót követően 21 tanulmányt tartalmaz, amelyek közül három angol nyelvű, témáik között kiemelt szerepet kap a nyelvelsajátítás, a kétnyelvűség, a nyelvpolitika és az anyanyelvi nevelés.

Az első dolgozat az irányított szótanulással foglalkozik. A szerzők, Bácsi János és Pap Anita célja az volt, hogy bebizonyítsák: a szótanulás eredményességére nemcsak a lexikális szemantika, hanem a különböző szótanulási elméletek beiktatása is hatással van. A különböző típusú és időpontú mérések eredményei alapján hipotézisük beigazolódik, hiszen a felmért alanyok a különböző szemantikaelméletek alkalmazásának a segítségével hatékonyabb szótanulást értek el. Anyanyelvi nevelési szempontból a kutatás fényt derít arra, hogy mennyire épülnek be a szavak a mentális lexikonba akkor, ha a mérést megismétlik egy óra, majd 24 óra elteltével is, ahol már kimutatható a felejtési folyamatok elkezdődése.

A következő tanulmányban a hangsúly a különböző szemantikaelméletekre tevődik. Szerzője, Lőrincz Julianna négy tankönyvet vizsgál meg, amelyekben az anyanyelvoktatás követelményrendszeréhez méri a tankönyvek és a munkafüzetek felépítését és korszerűségét. Következtetése, hogy az általa megvizsgált tankönyvek és munkafüzetek nem feltétlenül igazodnak ahhoz a követelményrendszerhez, amelynek elsődleges szerepe a megfelelő anyanyelvoktatás, a különböző készségek és képességek fejlesztése.

Bartha Krisztina tanulmánya arra világít rá, hogy miként hat a kétnyelvű óvodáskorú gyermekekkel történő kommunikáció a nyelvi fejlődésükre, fontos szempontként beemelve az egy szülő – egy nyelv stratégiát, amelynek betartásával jelentős eredményeket lehet elérni a balansz kétnyelvűség kialakításában. Az adatközlők válaszaik szerint az egynyelvű szülők is különösen odafigyelnek a második nyelv, a román beemelésére a gyermek környezetébe, emellett sokan gyakran alkalmazzák a mondókák és a mesék által biztosított anyanyelvtanulást is. A szerző kiemeli, hogy önbevallásuk szerint kevés szülőre volt jellemző az, hogy csak magyarul vagy csak románul kommunikál a gyermekkel. Az így cselekvő szülő nem mindig tartja elfogadhatónak gyermeke(i) nyelvtudását, amely a későbbieknek viszont iskolai keretek között kiegyenlíthető.

Várnai Zsuzsa írása az arktikus népek és az etnikus identitás összefüggéseit mutatja be. A szerző arra kereste a választ, hogy az általa vizsgált közösségekben az etnikai identitások hangsúlyai egyezést mutatnak-e a kisebbségeknél, vagy pedig eltérőek. Ehhez egy identitásjátékot alkottak meg, ahol olyan fogalmakat kellett fontossági sorrendbe állítaniuk a résztvevőknek, mint a nyelv, a származás, a vallás, a rokonság vagy a szülők. A kutatás eredménye megegyezett az elvártakkal: a játékban a származás került az első helyre.

A kötet következő tanulmánya rövid, de tartalmas bevezetőt nyújt a hanti nyelvbe és a színjai nyelvjárásokba, majd az orosz diskurzusjelölők részletezésével folytatódik. A szerző, Sipos Mária a hanti etimológiai szótár egyes címszavaihoz adott magyarázatokat mutatta be tesztalanyainak. A felmérés során arra derült fény, hogy amikor a beszélők szakszerű és pontos választ szerettek volna adni, gyakran folyamodtak orosz nyelvi magyarázatokhoz.

Lőrincz Gábor Komárom és Révkomáron nyelvi tájképét ismerteti a magyar és a szlovák nyelv vonatkozásában. A tanulmány megjelenése előtt a szerző alapos terepkutatást végzett, amelyben feltérképezte a települések előtti táblákat és számos hirdetőtáblát is, figyelmet fordítva a kétnyelvű, esetleg a többnyelvű táblák fordításainak a helyességére, továbbá megvizsgálta az esetleges egynyelvű feliratokat, a többnyelvű táblák hiányát és a nyelvi problémákat is. A szemléltetésként szolgáló képekből megtudhatjuk, hogy a szlovákiai oldalon a szlovák nyelvű táblák váltak dominánssá, a csak magyar nyelvű feliratok döntő többsége eltűnt, még akkor is, amikor lehetőség lenne a magyar nyelvű táblák és feliratok elhelyezésére, és eközben az angol nyelvű táblák egyre gyakoribbakká váltak.

A következő írás egy olyan izgalmas témáról szól, ahol a szerző, Gréczi-Zsoldos Enikő az erdélyi boszorkányperek élőbeszédszerű rekonstruálására törekszik, kiemelve a tanúk arculatalakító szerepét a vádlott megítéléséhez. A tanulmány több perből származó részletet és nyelvi elemzést tartalmaz, amelyek jól tükrözik a 17. századi emberek világról alkotott képét és nyelvhasználatát.

Rosenberg Mátyás egy többéves kutatás eredményeit közli a közép- és kelet-magyarországi beások nyelvváltozatairól. Bemutatja a vizsgált közösségek nyelvi jellemzőit a hangtántól kezdve a morfológián és a szintaxison át, a lexémáig. A kutatásból kiderül, hogy a magyarországi beásoknak több kapcsolatuk van romániai románokkal, így könnyen létrejön köztük a nyelvcsere.

A következő tanulmány a temesvári Start Tanácsadó és Továbbképző Iroda, a Partiumi Keresztény Egyetem magyar nyelv és irodalom szakos közössége és a Tanárképző Intézet által közösen szervezett Nyelvmentor program munkáját mutatja be, amely végzős tanulóknak ad útmutatást ahhoz, mihez kezdjenek azután, miután kilépnek a nagybetűs Életbe. Magyarai Sára írásából kiderül, hogy a program egyik célja mélyebb kapcsolatot kiépíteni a nyelvvel, a nyelvhasználattal, emellett pedig csapatépítő jellege is van. Az egyetemisták számos középiskolába ellátogatnak a kezdeményezés révén, és egy interaktív óra keretén belül a magyar nyelv és kultúra helyzetével foglalkoznak, továbbá a program lehetővé teszi romániai és magyarországi nyelvészek előadásainak a megszervezését is.

Horváth Viktória, Gyarmathy Dorottya, Krepsz Valéria és Hámori Ágnes dolgozata társalgások szünetezésével foglalkozik. A szerzők háromfős társalgásokat vizsgáltak, amelyeket a BEA társalgási alkorpuszából merítettek. Az interjú készítője és a társalgó partner minden beszélgetésben ugyanazok a személyek voltak. A kutatás célja a szünetek többrétű vizsgálata, elemzése és összevetése különböző szempontok szerint, eredménye pedig, hogy a beszélők tudatosan használják a szüneteket is.

Krepsz Valéria, Markó Alexandra és Grácsi Tekla vizsgálatukban azt tűzték ki célul, hogy összehasonlítsák a 16–17 éves fiúk és lányok, valamint felnőtt 20–45 éves férfiak és nők zöngéinek a jellemzőit. A dolgozat a mutálás és az akkor bekövetkező hangváltozás bemutatásával indul, ezt követően a zöngé jellemzőire és az alaphangváltozásaira, a beszédre, a nemek közötti különbségekre és a kor előrehaladtával járó változásokra is kitér. A szerzők szerint a nőnemű alanyok esetében a felnőtteknél alacsonyabb alaphangértékeket kapunk, míg a fiúk és a felnőtt férfiak esetében a különbség nem számottevő.

Huszár Anna írása az *azért* szót vizsgálja meg különböző beszédműfajú spontán beszédekben (a BEA adatbázisból választott személyeknél), feltételezve, hogy a funkció és a szakaszban elfoglalt pozíció, valamint a beszédműfajok típusai befolyásolják az időtartamot. A szerző következtetése szerint a szó időtartamára az előbbi két tényező van hatással.

Már Orsolya tanulmánya a felvidéki és az erdélyi kölcsönszók, különösen az igék és a melléknevek hangalak és jelentésbeli sajátosságait vizsgálja, míg Martyn-Szöke Tünde Ilona Méhkeréken méri fel a kétnyelvűség helyzetét és a kétnyelvűek arányait egy kérdőíves és egy interjú vizsgálat segítségével. A kérdőíves kutatásban az alanyok több mint fele kétnyelvűnek vallotta magát, akik informális helyzetben használják a románt, míg az interjú kutatás eredményei szerint az idősebb korosztály nyelvi kompetenciái közül a román az erősebb.

Vraukó Tamás egy izgalmas tanulmányban a hispán-amerikai irodalomról szól. Írásában több szemléltető példa is szerepel, amelyekben a szerző a kódváltást és háttértörténeteket elemzi. Fehete Kitty kutatása a magyar nyelv presztízsét vizsgálja olyan magyar anyanyelvű személyeknél, akik külföldön vállaltak munkát. A kutatást kitöltő 330 adatközlő válasza alapján a külföldön dolgozók – nem várt – magas aránya középszinten beszéli a befogadó ország nyelvét. H. Tomesz Tímea két futballmérkőzésből hoz példákat nyelvi rítusokra, amelyek az identitásra is hatással vannak. A szerző szól a sport ez irányú szerepéről, szimbólumairól, a himnuszok, a feliratok, a mezek identitásképző

jellegéről, majd bemutatja a mérközésekre jellemző kommunikációs formákat. Színes témával foglalkozik a következő tanulmány is, amelyben Nagy Tamás a magyar rock- és metálzene műfajait és alműfajait jelölő terminusok használatát vizsgálja különböző online fórumokon.

A kötet utolsó három írása angol nyelvű. Lukács Bea tanulmánya kognitív szerkezetek alkalmazásával foglalkozik. Bartha Krisztina a kiváltságos hozzáférés tulajdonításának a képességét vizsgálja kétnyelvű óvodáskorú gyermekeknél, amely az eredményei szerint korai, korábban kialakul szimultán kétnyelvűeknél, mint szukcesszív kétnyelvű társaiknál. Végül Weghofer-Vad Erna Aletta és Török Ferenc Ausztria és a Partium többnyelvűségét és nyelvi ideológiáit vizsgálja. A tanulmány az egyes régiók nyelvi ideológiáit hasonlítja össze, emellett megoldásokat kínál ezek nyelvpolitikai vitáira is.

A kötetben található írások felépítése megfelelő, a publikált eredményeket tudományosan alátámasztották, megfogalmazásuk érthető. Átfogó képet nyújtanak különböző témákról, amelyeket nemcsak elméleti síkon járnak körül, hanem kutatások bemutatásával is, az esetleges problémákra megoldásokat is keresve. A kötet nemcsak egyetemistáknak, nyelvészeknek, tanároknak lehet hasznos, hiszen mindenki másnak is fontos lenne megismernie a kisebbségi nyelvhasználattal kapcsolatos eredményeket, problémákat, az ezekre megoldásokat kínáló kutatásokat és a jelenlegi helyzetet.

Összegzésképpen elmondható, hogy a partiumi nyelvészeti konferenciasorozat legújabb kötete bővelkedik a kisebbségi nyelvhasználattal kapcsolatos tudományos felvetésekben, válaszokat ad a felmerülő kérdésekre, sokféle kérdéskörrel átlátható és pontos képet nyújt. Megjelenésével hozzájárul a kisebbségi nyelvhasználat többoldalú megközelítéséhez, újak számító témakörök sokrétű bemutatásához, a problémák megoldásához és a javaslatok megfogalmazásához.

Crişan, Greta: A collection of studies on the community perspectives of language

Az írás szerzőjéről

Crişan Greta

tanár

Számadó Ernő Általános Iskola, Érkeserű

greta.crisan117[kukac]gmail.com